

RECOMANDĂRI UNESCO

PENTRU OCROTIREA CULTURII TRADIȚIONALE ȘI A FOLCLORULUI

Adoptate de sesiunea a 25-a Paris, la 19 noiembrie 1989

A 25-a Adunare Generală UNESCO, care a avut loc la Paris între 17 octombrie și 16 noiembrie:

- *luând în considerare* că folclorul face parte din moștenirea universală a omenirii, și că acesta este un mijloc eficace în reducerea distanței dintre diferitele popoare și grupări sociale, respectiv a validării identității acestora;
- *accentuând* însemnătatea socială, culturală și politică a acestuia, rolul său în istoria popoarelor, precum și rolul lui în cultura contemporană;
- *subliniind* importanța și rolul specific al folclorului, ca parte integrantă a moștenirii culturale și a celei existente;
- *recunoscând* vulnerabilitatea extrem de pronunțată a formelor tradiționale ale folclorului, cu precădere privind tradiția orală, și pericolele amenințătoare de diferite proveniențe;
- *relevând* că în fiecare țară trebuie recunoscut rolul folclorului și pericolele amenințătoare de diferite proveniențe;
- *considerând* că în procesul de păstrare a folclorului guvernele trebuie să îndeplinească un rol hotărâtor, și că acestea ar trebui să acționeze pe cât posibil de urgent;
- *aducând* decizia – la a 24 sesiune – că, conform paragrafului al 4-lea, punctul IV al Constituției, ar trebui să se adopte o recomandare pentru țările membre vizând apărarea folclorului.

La 19 noiembrie 1989, a fost *adoptată* actuala Recomandare:

Adunarea Generală recomandă ca țările membre, în vederea ocrotirii folclorului, ar trebui să ia următoarele măsuri, folosindu-se de orice posibilități juridice, considerate necesare, sau de alte circumstanțe care sunt în deplin acord cu practica constituțională a tuturor țărilor, și care ar prevala pe teritoriul țării respective principiile și luările de măsuri definite în această Recomandare.

Adunarea Generală indică țărilor membre să atragă atenția asupra acestei Recomandări acelor autorități, ministere și corporații care răspund de treburile legate de ocrotirea folclorului, inclusiv atenția diferitelor organisme și instituții internaționale în competența cărora intră ocrotirea folclorului.

Adunarea Generală recomandă ca țările membre – la un termen stabilit și într-un mod similar – să prezinte rapoarte în fața acestui Organ cu privire la activitatea de validare a prezentei Recomandări.

A. Definiția folclorului

Sub aspectul prezentei Recomandări folclorul (sau cultura tradițională și populară) este totalitatea creațiilor bazate pe tradiție ale unei comunități culturale care se manifestă printr-un grup sau individ, și care sesizează exigențele comunității, încât acestea oglindesc identitatea culturală și socială a acesteia; modelele și valorile acestora se păstrează și se răspândesc prin grai viu, prin imitare sau pe altă cale. Genurile sale, printre altele, sunt limba, literatura, muzica, dansul, jocurile, mitologia, riturile, obiceiurile, manufactura, arhitectura și alte arte.

B. Definirea folclorului

Folclorul, ca una dintre formele de exprimare culturală, trebuie păstrat pentru acele grupări (familiale, profesionale, naționale, regionale, religioase, etnice etc.) a căror identitate o păstrează, global, național, regional și internațional pentru ca:

- a) să ia naștere o rețea națională cu preocupări folclorice, care să se încadreze în sistemul instituțiilor folclorice regionale și globale;
- b) prin manuale, îndrumări de culegere, cataloage-model etc. să întocmească metodică de identificare și de înregistrare (culegere, catalogare, transcriere) sau să dezvolte sistemele deja existente de acest tip, ținându-se cont de exigența coordonării acestora;
- c) să stimuleze crearea tipologiei folclorice standardizate cu următoarele mijloace: (I) circumscrierea generală a folclorului pentru uz mondial; (II) catalogul cuprinzător al folclorului; (III) clasificările regionale ale folclorului, îndeosebi „proiecte-pilot” la fața locului.

C. Conservarea folclorului

Conservarea se ocupă de documentarea privind tradițiile populare, iar scopul ei este – independent de cercetarea sau evoluția acestor tradiții practicate – ca să furnizeze o gamă de date cercetătorului și păstrătorului de tradiții, care apoi le va da puterea să înțeleagă procesul de schimbare a tradițiilor. Dat fiind că folclorul viu, mulțumită caracterului său dezvoltat, nu întotdeauna poate fi păzit în mod direct, ar trebui ocrotite formele palpabil stabilite ale folclorului.

În acest scop țările membre:

- a) ar trebui să se înființeze astfel de arhive unde folclorul adunat ar putea fi depozitat în mod convenabil și ar putea fi cercetat;
- b) în scop de prestație publică, ar trebui să-și înființeze un birou central pe țară (catalogare centrală, difuzarea informațiilor cu privire la materialele folclorice, directivele activităților folclorice, inclusiv aspectele sale de păstrare);
- c) în cadrul muzeelor existente ar trebui să se formeze secții de folclor, unde să fie expuse creațiile culturale tradiționale și populare;
- d) trebuie să se asigure prioritate prezentării culturii tradiționale și populare, care accentuează aspectele vechi sau vechi ale acestei culturi (prezentând ambianța, modalitățile de viață, precum și creațiile propriu-zise, deprinderea și tehnica de specialitate);
- e) ar trebui creată armonia dintre metodele de culegere și cele de arhivare;
- f) specialiștii în culegere, în arhivare, în munca de documentare și alți experți ar trebui antrenați în păstrarea folclorului, începând cu munca de conservare până la cea de analiză științifică;
- g) pentru mai multă siguranță, din toate materialele folclorice ar trebui să se facă copii, duplicate din care ar trebui să primească și instituțiile regionale, garantând astfel, accesul la aceste materiale pentru comunitățile culturale în cauză.

D. Păstrarea folclorului

Păstrarea se referă la tradițiile populare, precum și la transmitătorii acestora, luând în considerare că fiecare popor are drept la propria sa cultură și că insistența față de această cultură adesea este slăbită de influența „industrializată” furnizată de mass-media. Trebuie luate măsuri spre garantarea sprijinirii statale și economice a culturii populare, atât în sânul comunității în care a luat naștere, cât și în afara acesteia.

În acest scop țările membre:

- a) trebuie să planifice și, atât în programele oficiale, cât și în cele extrașcolare, trebuie să introducă predarea și însușirea folclorului în așa fel încât să capete un accent distinct în sensul lui mai larg, care nu ia în considerare doar cultura rurală, respectiv pe cea provincială, ci și pe cea creată de diferitele substraturi sociale, de reprezentanții diferitelor domenii de activitate, de instituții etc., prin care se asigură diversitatea culturală și înțelegerea reciprocă a diferitelor ideologii, îndeosebi a acelor care nu se reflectă în cultura dominantă;
- b) pentru diferitele comunități culturale trebuie asigurat dreptul accesibilității la propriul său folclor prin sprijinirea activităților din domeniul documentării, al arhivării, al studierii etc., precum și prin ajutorarea exersării tradițiilor;
- c) pe un temei inter-disciplinar trebuie înființat un Consiliu Național de Folclor sau un institut coordonator de acest tip, în care să capete reprezentanță diferitele grupări cointeresate;
- d) trebuie să li se acorde grijă atât morală, cât și materială acelor persoane civile și instituțiilor care studiază, popularizează sau cultivă unele domenii ale folclorului;
- e) trebuie asigurată cercetarea științifică indispensabilă păstrării folclorului.

E. Propagarea folclorului

Trebuie atrasă atenția oamenilor asupra folclorului ca o componentă importantă a identității culturale. Pentru promovarea propagării corecte țările membre:

a) trebuie să stimuleze organizarea unor evenimente – târguri, festivaluri, filme, expoziții, seminare, simpozioane, ateliere, cursuri, congrese etc. – naționale, regionale și internaționale;

b) trebuie să insiste ca presa, editurile, emisiunile radio și televiziune și alte medii naționale și regionale să asigure spațiu mai larg folclorului. Să sprijine bugetar această activitate, să angajeze folcloriști în aceste instituții, să asigure arhivarea și propagarea potrivită materialelor adunate de mijloacele de comunicare publică, și să înființeze secții folclorice în aceste instituții;

c) trebuie stimulate regiunile respective, unitățile administrative, asociațiile și alte grupări care se ocupă de folclorul ca, în scopul încurajării și coordonării activităților folclorice din regiune, să se înființeze locuri de muncă cu normă întreagă pentru specialiști în folcloristică;

d) trebuie să sprijine, pe de o parte, instituțiile deja existente, pe de altă parte, cele în curs de înființare cu profil de pregătire a unor materiale instructiv-educative, ca de exemplu filme video înregistrate recent pe teren, și trebuie să promoveze folosirea acestora în școli, în muzeele etnografice, la festivalurile și expozițiile folclorice naționale și regionale;

e) prin centre de documentare, biblioteci, muzee, arhive, precum și prin reviste și periodice folclorice de specialitate trebuie asigurată accesibilitatea informațiilor privitoare la folclor;

g) trebuie să stimuleze ca societatea științifică internațională să adopte elaborarea unui cod etic care ar asigura abordarea și respectarea în măsură corespunzătoare a culturilor tradiționale.

F. Protecția folclorului

Folclorul, fie că înseamnă manifestări ale creativității spirituale individuale, fie că este vorba de creații colective, el este demn de protecția inspirată a produselor spirituale. Această ocrotire a devenit un mijloc indispensabil al sprijinului în dezvoltarea continuă, în menținerea și în propagarea manifestărilor menționate atât în cadru național, cât și în afara acestuia – fără prejudicierea intereselor care se leagă de acestea.

Dacă am face abstracție de „aspectele proprietății spirituale“ ale ocrotirii manifestărilor folclorice, și atunci, există o seamă de categorii juridice de care se bucură, prin care și în viitor vor fi protejate în centrele etnografice de documentare și în arhive.

În acest interes țările membre:

a) în corelația punctelor de vedere asupra „proprietății spirituale“:

Trebuie atrasă atenția autorităților competente asupra importanței activității a UNESCO și a WIPO în corelație cu proprietatea spirituală:

b) în privința celorlalte drepturi aparținătoare:

I) trebuie apărat informatorul ca transmitător al tradițiilor (protecția vieții private și a informațiilor intime);

II) trebuie apărat interesele culegătorului cu garantarea că materialul înregistrat va fi adunat și păstrat în arhive în mod corespunzător, și metodologic bine chibzuit;

III) trebuie să facă demersurile necesare pentru a împiedica ca materialul adunat – fie că intenționat, fie că întâmplător – să fie folosit în mod nepotrivit;

IV) trebuie să recunoască responsabilitatea arhivelor în supravegherea utilizării materialelor adunate.

G. Colaborare internațională

Evidențiind exigența extinderii colaborării culturale și a schimburilor internaționale, îndeosebi prin unificarea surselor de forțe umane și materiale, precum și în interesul realizării programelor de dezvoltare și de învioreare a folclorului, dar și pentru ca experții dintr-o țară membră să poată face cercetări în altă țară, la fel, membră, țările membre:

a) trebuie să colaboreze cu asociațiile, instituțiile și organismele regionale și internaționale;

b) trebuie să conlucreze în domeniile cunoașterii propagării și ocrotirii folclorului, îndeosebi:

I) prin schimbul de informații de tot genul, inclusiv schimbul de publicații științifice și tehnice;

II) prin pregătirea oamenilor de specialitate, prin acordarea și asigurarea cheltuielilor de transport, prin trimiterea și primirea personalului științific și tehnic, respectiv prin montarea echipamentului asigurat;

III) prin sprijinirea reciprocă a proiectelor bi- și multilaterale în domeniul documentării folclorului contemporan;

IV) prin organizarea unor reuniuni ale experților – și ale unor comunități de lucru – specializați într-o anumită temă, îndeosebi în domeniile clarificării și catalogării datelor etnografice și a manifestărilor acestora, precum și pe terenul metodelor de cercetare și procedee moderne;

c) trebuie să colaboreze într-o strânsă legătură pentru ca să li se asigure, pe plan internațional, diferitelor părți cointeresate (comunități, persoane juridice sau naturale) sprijin material, moral sau așa-numitul „drept-anturaj“, care provin din cercetarea, formarea, compunerea, prezentarea, înregistrarea și/sau din propagarea folclorului;

d) acele țări membre pe teritoriul cărora se efectuează cercetări trebuie să asigure dreptul accesibilității la toate copiile documentelor, înregistrărilor, filmelor video, filmelor și a altor materiale din țara respectivă;

e) trebuie să se abțină de la orice faptă care ar avea ca urmare deteriorarea materialelor folclorice, respective care ar periclita valoarea acestora, sau care ar împiedica propagarea ori utilizarea acestora, fie că aceste materiale se găsesc pe teren propriu, fie că ele se află în altă țară.